

חודשיים למלחמת "חרבות ברזל" - החיים ללא מעמד מעמידים את הפליטים ומבקשי המקלט שחיים בישראל בפני משבר הומניטרי

נייר עמדה
דצמבר 2023

המתקפה הברוטאלית של חמאס, ב- 7.10.2023, והמלחמה שפרצה בעקבותיה לא הבדילו בין אוכלוסיות, וגם בקרב הפליטים ומבקשי המקלט יש הרוגים, נפגעים ונעדרים, בהם שני מבקשי מקלט שנרצחו על ידי חמאס בשדרות ב- 7.10, ונעדר אחד. מתוך תחושה אמיתית של שותפות גורל עם החברה הישראלית, [נרתמו](#) מבקשי המקלט, מיד עם פרוץ המלחמה, למאמץ החברה האזרחית לסייע לנפגעים. הם אספו תרומות מזון, סייעו בקטיף הפירות והירקות בהתנדבות, ועוד. מולווגוטה צגאי, מבקש מקלט מאריתריאה, [חירף](#) את נפשו והציל את חייו של סא"ל י' שנפגע מירי חמאס. למרבה הצער, נכון להיום שותפות זו היא חד-כיוונית וכשזה נוגע להנגשת הטיפול והסיוע במי שנפגעו מהמלחמה, קהילת מבקשי המקלט והפליטים נשארת מאחור.

אלה הבעיות המרכזיות שאתן מתמודדת כיום קהילת הפליטים ומבקשי המקלט בעקבות המלחמה:

- הדרה מתוכניות ייעודיות של סיוע כלכלי - ההערכה היא כי כ- 1,000 מבקשי מקלט מאריתריאה ומסודן התגוררו ביישובי העימות בדרום ערב המלחמה (בעיקר בשדרות ובאשקלון). למיטב ידיעתנו אין למשרדי הממשלה או לרשויות המקומיות הרלוונטיות מידע מלא על מספר מבקשי המקלט שהתפנו מיישובים אלה אך לפי המידע שנאסף ע"י ארגוני פליטים לפחות כ-300 מהם התפנו מבתיהם מאז פרוץ המלחמה. ואולם, מי שהתפנו, לא קיבלו את הסיוע הכספי שניתן לאזרחי ישראל במצב דומה, [סיוע כספי חד פעמי למי שפונה מיישובים עד 7 ק"מ מרצועת עזה](#) (בסך 1,000 ש"ח לאדם ותקרה של 5,000 ש"ח למשפחה), [וסיוע כספי מורחב למפוני הדרום והצפון](#) - בסך כולל של 200 ש"ח ליום למבוגר ו-100 ש"ח ליום לילד. שתי התכניות הללו אינן נגישות למבקשי מקלט שהתגוררו והתפנו מן היישובים הרלוונטיים.
- היעדר גישה למקלטים ולממ"דים - לרוב מבקשי המקלט בישראל אין גישה למקלטים או לממ"דים. לעתים קרובות הם גרים בדירות צפופות הממוקמות בבניינים ישנים של שכונות בעלות מעמד סוציו אקונומי נמוך. רבים מציינים שאין מקלטים זמינים קרוב מספיק למקומות מגוריהם.
- אובדן הכנסה והיעדר רשת ביטחון כלכלית וסוציאלית - המצוקה הכלכלית של מבקשי המקלט הולכת וגוברת. הם אינם זכאים לשירותים חברתיים ובריאותיים, ובראשם קצבאות ביטוח לאומי, ביטוח בריאות ממלכתי ומרבית שירותי הרווחה. על כך צריך להוסיף, כי רבים מהם איבדו את מקומות העבודה, בין אם משום שהמעסיק סגר את בית העסק בגלל המלחמה ובין אם משום שהוצאו לחל"ת או פוטרו בגלל המצב. בתוך זה נרשמה עליה גם במקרים של נשים מבקשות מקלט בהריון שההוצאה לחל"ת פגעה, הלכה למעשה, בזכויותיהן מתוקף חוק עבודת נשים. עבור קהילת מבקשי המקלט, אובדן מקום העבודה משמעו לא רק היעדר פרנסה אלא גם אובדן ביטוח הבריאות (המובטח להם בחוק על ידי המעסיקים). בשבועות האחרונים מבקשי מקלט התלבטו אם לעזוב את העבודה בגלל המצב או להחזיק בה חרף המצב הביטחוני ולו כדי לשמור על רצף תעסוקתי וביטוח בריאות. עבור מבקשי מקלט רבים משכורת אוקטובר לא נכנסה או שהצטמצמה מאד.

כבר כעת מדווחים ארגוני סיוע על עלייה דרסטית בפניות מבקשי מקלט לסיוע (מעל 100% עלייה בקרב פליטים ומבקשי מקלט מאפריקה ומעל 70% עלייה בקרב פליטי מלחמה מאוקראינה). ככל שהמשבר יימשך זמן רב יותר, כך תגבר ההידרדרות במצבם הכלכלי. חוסר הביטחון התזונתי, ששיעורו בקרב הקהילות הללו גדול ממילא, יגדל עוד יותר, וכך

גם המחסור במוצרים בסיסיים, לרבות חיתולים ופורמולות לתינוקות. עוד ועוד אנשים יהיו תחת איום של פינוי מביתם עקב אי-אפשרות לשלם שכר דירה.

- היעדר גישה למגורים בטוחים - מבקשי מקלט שהם תושבי הדרום התפנו בזכות ארגוני חברה אזרחית, פעילים ואזרחים, וקיבלו מחסה במקומות אחרים בארץ. ואולם בחלוף חודשיים עוד ועוד מהם מקבלים הודעות כי מארחהם – יישובים ואנשים פרטיים – לא יוכלו להמשיך לארח אותם ללא תשלום. בליט ברירה, חלקם חוזרים לביתם הלא-ממוגן בשדרות ואשקלון.

- הידרדרות מואצת בבריאות הנפש - יום שבת (7.10.2023) היה מהימים המפחידים והטראומטיים בתולדות ישראל. מבקשי המקלט שרדו טראומות קשות, מלחמות, רצח עם ומעשי זוועה אחרים שאילצו אותם לעזוב את בתיהם ולבקש מקלט בישראל. רבים מהם היו קורבנות סחר בבני אדם ועינויים אכזריים. מבחינתם, ההתקפה של חמאס פירושה לחיות מחדש את הטראומה. גם בימי שגרה, למבקשי מקלט בישראל יש גישה מוגבלת לשירותי בריאות הנפש, על אחת כמה וכמה - בימינו.

כל האמור מגביר את הסיכון כי קהילות הפליטים ומבקשי המקלט, המוחלשות והפגיעות ממילא, יקלעו למשבר הומניטרי חמור בעקבות המלחמה, כפי שקרה בתקופת הקורונה.

פורום ארגוני הפליטים ומבקשי המקלט בישראל קורא לממשלת ישראל למפות את כל המתפנים מקרב אוכלוסיות מבקשי המקלט ולרכז את צורכיהם.

הפורום קורא לממשלה למפות סוגיות הומניטריות הקשורות למשבר הכלכלי הפוגע קשות בקהילות אלה, ולבנות תוכנית התערבות מותאמת על מנת להפחית את המצוקה ההומניטרית שלהן בטווח הקרוב. בכלל זה, יש להסדיר את שירותי הבריאות למבקשי המקלט כדי לאפשר נגישות לטיפול רפואי ללא תלות במצב תעסוקתי.

עוד קורא הפורום לממשלת ישראל לכלול את מבקשי המקלט והפליטים בכל תוכניות הסיוע. בתוך כך:

- לכלול אותם בכל תוכנית חירום כלכלית לסיוע לשכירים שנפגעו בשל המלחמה וצמצום הפעילות במשק.
- לכלול את מבקשי מקלט בכל תוכניות הסיוע למפוני ומתפני יישובי העימות.
- לכלול את מבקשי מקלט בתוכניות של הסבה והכשרה מקצועיות שנועדו למילוי מקום חסר בעבודות החיוניות במשק (לרבות בתחומים כמו חקלאות, מלונאות, חינוך), וכן לכלול אותם בתוכניות למתן תמריצים כספיים לעובדים שיעברו לעבוד במקצועות הדרושים.

מתקפת החמאס לא הבחינה בקורבנותיה לפי מוצאם, מעמדם האזרחי או צבע עורם. אסור שממשלת ישראל תעשה את ההבחנה הזאת. עליה לתת מעטפת לכל מי שנפגעו מהמתקפה הברוטאלית של חמאס כולל מבקשי המקלט החיים בישראל.

לפרטים נוספים:

גלעד פלומבו, [פּוֹרוּם אֲרְגוֹנֵי הַפְּלִיטִים וּמְבַקְשֵׁי הַמְּקַלֵּט בְּיִשְׂרָאֵל](mailto:Gilad@assaf.org.il), 054-3065760, Gilad@assaf.org.il.

הדר אביאל, א.ס.א. - ארגון סיוע לפליטים ומבקשי מקלט, 050-6874887, Hadar@assaf.org.il.